

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญยิ่งของประเทศ ที่มีคุณค่าทั้งทางเศรษฐกิจ และทางสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ แต่เนื่องจากพื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยได้ลดลงเป็นอย่างมาก และมีแนวโน้มที่จะลดลงไปเรื่อยๆ ด้วยสาเหตุหลายประการ ได้แก่ การเพิ่มจำนวนของประชากรทำให้เกิดความกดดันในเรื่องที่ทำกิน การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การทำไร่เลื่อนลอยของชาวไทยภูเขา ไฟป่า และการพัฒนาประเทศในรูปแบบต่างๆ ในพื้นที่ป่าไม้ (โกมล และ ชัชวาล, 2534 : 680) ในช่วงตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ถึงฉบับที่ 7 (ปี 2530 - 2539) การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นไปอย่างต่อเนื่อง โดยจะมุ่งเน้นไปทางด้านอุตสาหกรรม ดังนั้นทรัพยากรธรรมชาติ และพื้นที่ป่าไม้จึงถูกนำออกมาใช้จนเกินกำลังผลิตของป่าธรรมชาติ ดังจะเห็นจากสิ่งปลูกสร้างประเภทต่างๆ ได้เกิดทดแทนขึ้นในพื้นที่ป่าไม้ ในขณะที่พื้นที่ป่าไม้ได้ลดจำนวนลงจนส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเกิดความแห้งแล้งที่สุดในรอบ 40 ปี (ผ่อง, 2537 : 1) ซึ่งจากการแปลตีความภาพถ่ายดาวเทียม ในปี พ.ศ. 2538 พบว่าพื้นที่ป่าทั้งประเทศเหลืออยู่รวม 82,178,161 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 25.62 ของพื้นที่ทั้งประเทศ (กรมป่าไม้, 2539 : 3)

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดหนึ่งที่พื้นที่ป่า ถูกบุกรุกทำลายเป็นจำนวนมาก เมื่อปี พ.ศ. 2536 จังหวัดเชียงใหม่มีพื้นที่ป่าเหลืออยู่ จำนวน 9,012,500 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 71.72 ของพื้นที่จังหวัด ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2538 จังหวัดเชียงใหม่เหลือพื้นที่ป่าเพียง 8,895,312 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 70.78 ของพื้นที่จังหวัด ระยะเวลา 2 ปี พื้นที่ป่าถูกทำลายไปเป็นจำนวน 117,188 ไร่ ปัจจุบันจังหวัดเชียงใหม่เหลือพื้นที่ป่าที่มีความสมบูรณ์เป็นต้นน้ำลำธาร แหล่งกำเนิดและอยู่อาศัยของสัตว์ป่าเพียงไม่กี่แห่ง สภาพป่าในพื้นที่อำเภออมก๋อย เป็นแห่งหนึ่งที่ยังคงความสมบูรณ์ของป่าและสัตว์ป่าที่หาได้ยาก เช่น กวางผา เสียงผา เก้ง วัวแดง ช้างป่า ไก่ฟ้าชนิดต่าง ๆ อีกเป็นจำนวนมาก โดยที่ป่าอมก๋อยยังคงมีพื้นที่ป่าสมบูรณ์ เนื้อที่ประมาณ 1,301,175 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 90.52 และพื้นที่

ป่าเสื่อมโทรมเนื้อที่ ประมาณ 136,325 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 9.48 (วิชัย, 2539 : 243) ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของป่าอมก๋อย จึงเป็นป่าที่มีชาวเขาหลายเผ่าพันธุ์เข้ามาอยู่อาศัย เช่น ชาวเขาเผ่ามูเซอ ลีซอ กะเหรี่ยง ที่มีอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่เลื่อนลอย ไร่ข้างคัดไม้ รวมทั้งการล่าสัตว์ป่าเพื่อเป็นอาหาร และการซื้อขายเพิ่มรายได้กับตนเอง ทำให้ความอุดมสมบูรณ์ของ ป่าอมก๋อยลดลง จนส่งผลกระทบต่อป่าต้นน้ำลำธารที่เป็นแหล่งกำเนิดของแม่น้ำสายสำคัญ ในอำเภออมก๋อย และลำห้วยอีกหลายสาย ซึ่งปัจจุบันปริมาณน้ำที่ไหลล้นน้อยลง ลำห้วยบางสายไม่มีน้ำไหลแม้กระทั่งในช่วงฤดูฝน

หมู่บ้านชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านห้วยปูลิง ตำบลม่อนจอง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ในอดีตมีราษฎรชาวเขาเผ่าม้งและมูเซอ ได้เข้าไปทำไร่ฝิ่นบริเวณป่าขุนห้วยหละ และขุนห้วยปูลิง ทำให้สภาพป่าที่เคยอุดมสมบูรณ์ถูกบุกรุกแผ้วถาง ส่งผลให้ปริมาณน้ำในห้วยหละ และห้วยปูลิงซึ่งไหลผ่านหมู่บ้านลดน้อยลง ราษฎรจึงได้รวมกลุ่มกันผลักดันชาวเขาเผ่าม้ง และมูเซอให้ออกจากบริเวณป่าดังกล่าว และได้ช่วยกันดูแลป้องกันไฟป่า ทั้งยังห้ามมิให้ราษฎรในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้านเข้าไปทำไร่บริเวณป่าที่เป็นขุนห้วยอีกจนถึงปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปี พ.ศ. 2535 หน่วยจัดการต้นน้ำแม่ต๋น ซึ่งเป็นหน่วยงานของกรมป่าไม้ได้เข้าไปดำเนินโครงการปกป้องป่าไม้เมืองไทยเพื่อเร่งรัดฟื้นฟูต้นน้ำลำธาร (รพค.) โดยทำการส่งเสริมให้ราษฎรรวมกลุ่มกัน เรียกว่า คณะกรรมการลุ่มน้ำห้วยหละมีกรรมการจำนวน 20 คนทำหน้าที่ดูแลรักษาป่า และยังได้จัดอาสาสมัครออกตรวจตราพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อช่วยเหลือทางราชการในการดูแลป้องกันรักษาป่าและไฟป่า อีกทั้งร่วมกับทางราชการปลูกป่าในวันสำคัญต่างๆ ได้รับรางวัลหมู่บ้านอนุรักษ์ดีเด่น เมื่อปี พ.ศ. 2537 และ ได้รับพระราชทานธง "พิทักษ์ป่าเพื่อรักษาชีวิต" จากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2540 ซึ่งจะพระราชทานให้แก่ราษฎรเป็นหมู่บ้าน ที่ได้ร่วมกันวางแผนอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของหมู่บ้าน รักษาชีวิตสัตว์ป่า รักษาสิ่งแวดล้อม โดยไม่เข้าไปตัดไม้ทำลายป่าแผ้วถางป่าทำไร่เลื่อนลอย หรือล่าสัตว์ นับว่าเป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่น่าสนใจแก่การศึกษา เพื่อจะได้ทราบว่าชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงหมู่บ้านห้วยปูลิง มีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างไรมีปัญหาอุปสรรคหรือ ไม่อย่างไร เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเสนอแนะแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและความต้องการในอนาคตของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และการทำการเกษตร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษา เป็นแนวทางในการวางแผนดำเนินงานป้องกัน และปราบปราม การสร้างจิตสำนึก และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และการทำการเกษตรเชิงอนุรักษ์ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ในหมู่บ้านอื่นๆ ต่อไป

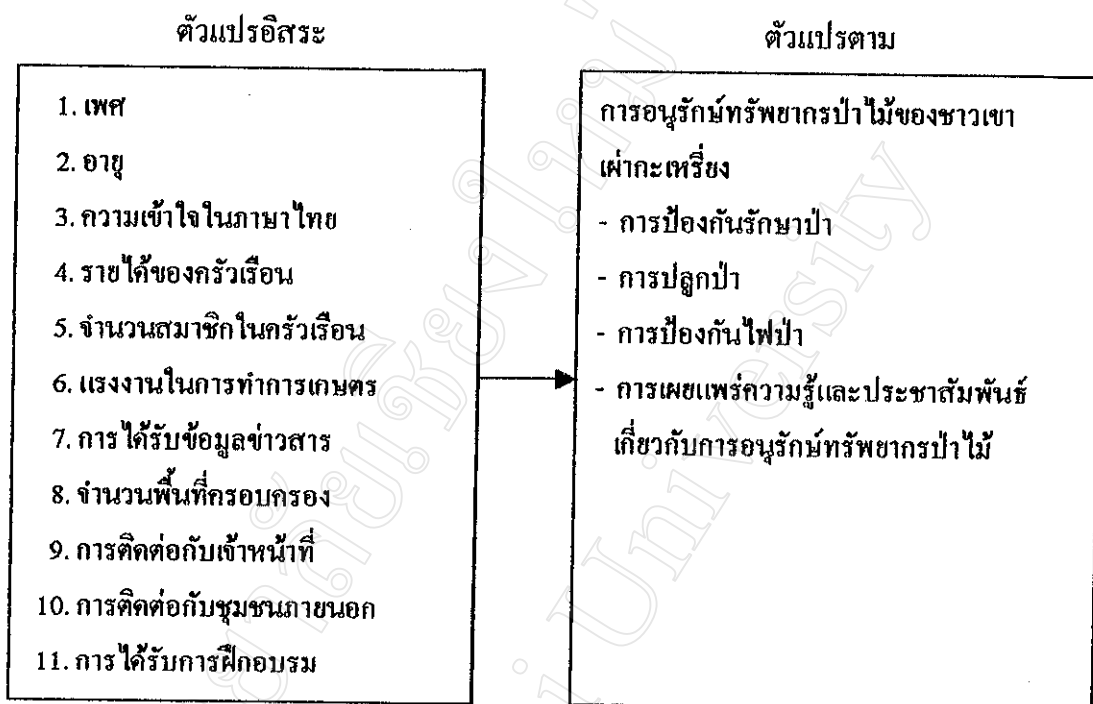
สมมติฐาน

เพศ อายุ ความเข้าใจในภาษาไทย รายได้ของครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน แรงงานในการทำการเกษตร การได้รับข้อมูลข่าวสาร จำนวนพื้นที่ครอบครอง การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ การติดต่อกับชุมชนภายนอก และการได้รับการฝึกอบรม มีความสัมพันธ์กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

1. ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงหมู่บ้านห้วยปลิง ตำบลม่อนจอง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ และสัมภาษณ์เฉพาะหัวหน้าครัวเรือนเท่านั้น

2. กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์

1. **การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (Forest Resource Conservation)** หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรป่าไม้อย่างชาญฉลาด ให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด เป็นเวลานานที่สุด โดยมีส่วนสูญเสียจากการใช้ประโยชน์น้อยที่สุด และจะต้องกระจายการใช้ประโยชน์ให้ทั่วถึงกัน

2. **การสงวนรักษาทรัพยากรป่าไม้ (Forest Resource Preservation)** หมายถึง การรักษาทรัพยากรป่าไม้ให้คงสภาพเดิมไว้ โดยปล่อยให้สภาพป่าไม้พัฒนาไปเองตามธรรมชาติ เพื่อให้ป่าไม้อำนวยประโยชน์ทางอ้อมต่อมนุษย์ มิให้มีมีการนำผลิตผลจากป่าไม้มาใช้ประโยชน์

3. **รายได้ของครัวเรือน** หมายถึง รายได้จากภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรม เช่น การเก็บหาของป่า การรับจ้างทั่วไป ซึ่งจะเป็นรายได้ภายในครอบครัว

4. **จำนวนสมาชิกในครัวเรือน** หมายถึง จำนวนผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน อาจจะมีมากกว่าหนึ่งครอบครัวต่อครัวเรือน

5. **ความเข้าใจในภาษาไทย** หมายถึง ความสามารถในการพูดและฟังภาษาไทยได้